

Indeks sreće stanovnika hrvatskih otoka u zimu 2022./23. godine

PETAR FILIPIĆ I NENAD STARC

MJERENJE

Od kraja osamdesetih godina prošlog stoljeća u svijetu se sve više istražuje ljudska sreća. Znanstvenih i stručnih radova ima na stotine, a polazište im je gotovo uvijek isto: sreća, nedvojbeno subjektivno iskustvo, može se mjeriti i objektivno. Ako se nalaz o tome koliko je pojedina osoba zadovoljna svojim životom podigne na razinu neke zajednice (ili svih stanovnika nekog područja, npr. otoka), ako se, dakle, odredi dovoljno velik uzorak članova i u njemu propita sreća i zadovoljstvo sviju, raspolagat ćemo važnim informacijama o snazi i slabosti, pa i o potencijalnim prilikama i prijetnjama koje stoje pred tom zajednicom. Osamdesetih su začete i svjetske baze podataka o sreći. Danas iole ozbiljniji istraživač društvenih zbiljanja poznaje internetske stranice na kojima se mogu naći višegodišnje serije podataka o sreći na nacionalnoj razini.¹ Ta kreativna znanstvena i stručna rasprava iznjedrila je i osnovni alat, indeks sreće. Mjerenje indeksa i njegovih komponenti ubrzo je postalo deklarativna obveza i pokazatelj civilizacijskog identiteta.²

¹ *World Database of Happiness* – www.eur.nl/fsw/research/happiness; *World Development Indicators* – www.worldbank.org/data/wdi/home.html; *International Social Survey Program* – www.issp.org; *World Value Survey* – <http://wvs.isr.umich.edu>; *World Happiness Report* – <https://worldhappiness.report/>.

² Godina 2011. – Rezolucija (A/RES/65/309) u kojoj je UN pozvao zemlje članice da ocjenjuju sreću svojih stanovnika i da se rezultatima tih istraživanja koriste za vođenje svojih javnih politika. Godina 2012. – prvi sastanak UN-a na najvišoj razini (prisustvovali su brojni predsjednici i premijeri zemalja članica) o sreći i dobrobiti, kojim je predsjedao tadašnji premijer Butana Lyonpo Jigme Yoser Thinley. Godina 2012. – objavljeno prvo Svjetsko izvješće o sreći (*World Happiness Report* – WHR). Vidjeti Helliwell *et al.* (2012). Godina 2012. – osnovana Mreža rješenja OUN-a za održivi razvoj (*Sustainable Development Solutions Network* – SDSN) s osnovnim zadatkom da „mobilizira globalno znanstveno i tehnološko stručno znanje radi promicanja praktičnih rješenja za održivi razvoj, uključujući provedbu Ciljeva održivog razvoja (Sustainable Development Goals – SDGs) i Pariškog klimatskog sporazuma (Paris Climate Agreement)”. Godina 2013. – OECD donosi smjernice kojima se propisuju međunarodni standardi za mjerenje dobrobiti. Vidjeti OECD (2013).

Posljednjih petnaestak godina kao najvažniji izvor podataka i svjedočanstava o sreći izdvojio se *World Happiness Report* (WHR). Autori ga opisuju kao „publikaciju u kojoj se objavljuje istraživanje stanja globalne sreće koje rangira do 156 zemalja, članica OUN, po tome koliko njihovi građani sebe doživljavaju sretnima.” WHR je publikacija Mreže rješenja OUN-a za održivi razvoj (*Sustainable Development Solutions Network* – SDSN), a financijski ju podupiru brojne fondacije i pojedinci. WHR izrađuje i potpisuje skupina neovisnih stručnjaka okupljenih u Earth Institute Sveučilišta Columbia i oko njega. Svoja istraživanja u najvećoj mjeri temelje na podacima iz Gallupove svjetske ankete (Gallup World Poll – GWP). *World Happiness Report* iskazuje rezultate ankete koja se od 2005. provodi jednom godišnje u prosjeku u 146 zemalja koje čine više od 98 % svjetskog stanovništva. Koristi se nacionalni reprezentativni slučajni uzorak zasnovan na višestupanjskoj teritorijalno stratificiranoj selekciji. Tako se dolazi do nacionalnog prosječnog odgovora na pitanje o životnim procjenama.

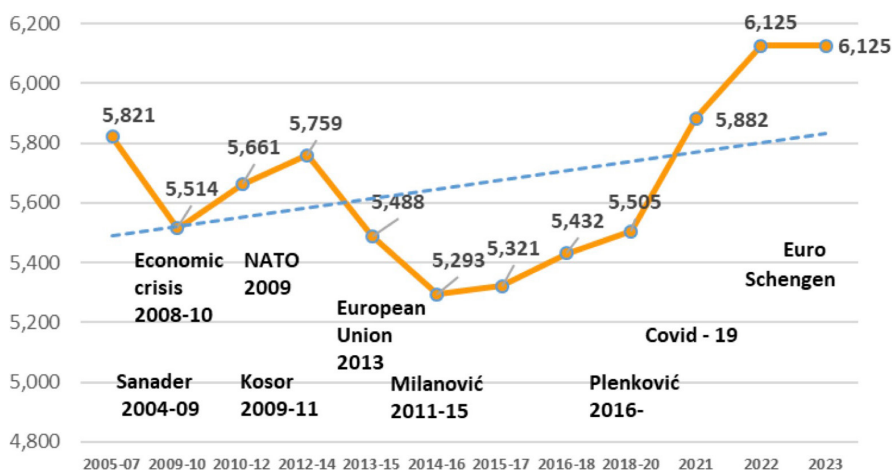
Osnovno pitanje koje se u anketi postavlja glasi: „Zamislite ljestve, s prečkama od 1 na dnu do 10 na vrhu. Vrh ljestava predstavlja najbolji mogući život za vas, a dno najgori. Na kojoj prečki osobno osjećate da stojite u ovom trenutku?” Ta je mjera poznata pod nazivom Cantrilove životne ljestve, prema autoru Hadleyju Cantrilu, i široko se koristi u društvenim istraživanjima (Cantril, 1965). WHR istraživanje je reprezentativno zbog jednake primijenjene metodologije u svim analiziranim državama i godinama.³

Slika svjetske sreće u velikoj mjeri korespondira s razinom razvijenosti. Najveći globalni „igrač” udobno su se smjestili na ljestvici svjetske sreće. Skandinavske su zemlje na vrhu s prosječnim indeksom sreće od sedam naviše (sve je na ljestvici od 1 do 10). Dok SAD pomalo gubi dah, Europska unija (u ovom izboru zemalja na drugom mjestu) iz godine u godinu podiže svoj indeks sreće. Ruski indeks sreće sredinom se razdoblja podigao na gotovo šest, da bi se potom smanjio. Od najvećih zemalja pri dnu je Indija koja je, nakon višegodišnjeg strmoglavog smanjivanja indeksa, na trenutak promijenila trend prema gore. Uglavnom, SAD i EU očekivano su iznad svjetskog prosjeka, Rusija malo gore, malo dolje, Kina se lijepi uz prosjek, a Indija se spustila na najniže razine među najvećim državama svijeta.

Gdje je Hrvatska? Godine 2023. s indeksom sreće od 6,125 bili smo 48. od 137 zemalja koliko ih je te godine obuhvaćeno anketom. Prva je bila Finska (7,804), a posljednji Afganistan (1,859). Nismo, dakle, daleko od prosjeka, ali značajno osciliramo. Slika 1 to zorno pokazuje.

Do 2012. bili smo iznad, do 2016. strmoglavo ispod, nakon toga sporo prema prosjeku i od 2021. iznad njega. Indeks sreće na razini država u pravilu ne oscilira značajno. To, međutim, nije hrvatski slučaj. Iako smo u analiziranom razdoblju imali događaje pozitivnih predznaka, poput ulaska u NATO i prijema u Europsku uniju, kod nas kao da

³ Sve prezentirano u ovom poglavlju autorska je obrada podataka iz WHR izvještaja i nalazi se za sve godine objedinjeno u tablici Data Panel, objavljenoj u Helliwell *et al.*, 2021.

Slika 1. Indeks sreće u Hrvatskoj u razdoblju 2005. – 2023.

Izvor: WHR, različita godišta. Prilagodba autora.

su ti događaji donijeli nesreću. Hrvatska se nije ukrcala u vlak koji je Europsku uniju u cjelini poveo prema višim razinama indeksa sreće. Kod nas je sve nekako suprotno: dođe bolest COVID-19, nama sreća raste, uđemo u Europsku uniju, nama se sreća smanjuje. Ipak, najnoviji događaji poput uvođenja eura i ulaska u šengenski prostor korespondiraju s višim (stabilnim) indeksom sreće.

S tim uvidom usredotočit ćemo se na pitanje jesu li otočani diljem svjetskih mora i oceana sretniji od svojih sunarodnjaka na kopnu. Odgovor će biti tek uvod u ono što nas najviše zanima: jesu li (i ako jesu, koliko su) naši otočani sretni? Počnimo, dakle, od svjetskih otoka.

SVJETSKI OTOCI I SREĆA

Kolika je razina sreće stanovnika otoka diljem svijeta ili, možda još zanimljivije, jesu li otočanke i otočani sretniji od ljudi koji žive na kontinentu? Odgovarajući na pitanje, poslužiti ćemo se podacima o svjetskoj sreći koje donosi WHR. U njima se, ovisno o godini, uz ostalo navode i indeksi sreće od 137 do 156 od ukupno 195 država članica OUN-a. Pritom smo naišli na uobičajeni problem u otočnim istraživanjima: ispitani stanovnici otoka i kopnenih država kojima otoci pripadaju našli su se u istom košu što onemogućuje daljnju analizu. Postoje, međutim, i otočne države. Ima ih 50, a ankete o sreći provode se u njih 20. Posve dobar uzorak da bismo podatke smatrali relevantnima, pogotovo zato što stanovništvo 20 otočnih država uključenih u izračun indeksa sreće čini gotovo 97 % stanovništva otočnih država svijeta. Rezultati su vrlo zanimljivi, pa i iznenađujući i vrijedi ih prikazati prije nego što se otisnemo do naših otoka.

Tablica 1. Prosječni indeks sreće zemalja iz *World Happiness Reporta*

	Broj država članica OUN-a	Broj stanovnika 2022. ⁴	Prosječni indeks sreće 2005. – 2021.
Svijet ukupno (15. 11. 2022.)	195	8.000.000.000	
Otočne države	50	723.294.351	
Gallupov uzorak	152	7.892.566.614	5,40897
Kontinentalne države iz uzorka	132	7.299.689.750	5,32397
Otočne države iz uzorka*	20	700.310.250	5,58137
Otočne države iz uzorka bez Indonezije**	19	424.210.920	5,78260
Gallupov uzorak u svjetskoj populaciji		98,65 %	
Udio stanovništva otočnih država iz uzorka u stanovništvu otočnih država članica UN-a		96,82 %	
Udio stanovništva otočnih država iz uzorka bez Indonezije u stanovništvu otočnih država članica UN-a		58,65 %	
Udio stanovništva otočnih država iz uzorka u stanovništvu kontinentalnih država članica UN-a		9,71 %	

Napomene: Gallupov uzorak 152 države, ponderiran brojem stanovnika

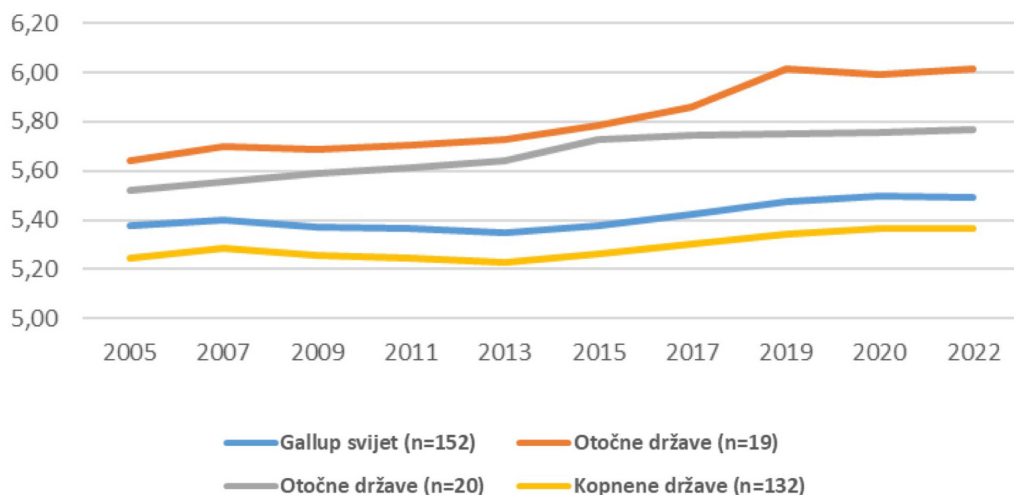
* Bahrein, Kuba, Cipar, Dominikanska Republika, Haiti, Island, Indonezija, Irska, Jamajka, Japan, Madagaskar, Malta, Mauricijus, Novi Zeland, Filipini, Portoriko, Singapur, Tajvan, Trinidad i Tobago, Ujedinjeno Kraljevstvo.

** Otočne države uključene u istraživanje indeksa sreće (njih 19) u ukupnom stanovništvu otočnih država svijeta (njih 50) sudjeluju sa 58,65 %. Razliku do ukupnog stanovništva otočnih država čini tridesetak po broju stanovnika malih država i Indonezija s više od 265 milijuna stanovnika. Indonezija je najveća otočna država na svijetu koja se pruža na 17 508 otoka. Njezin ocijenjeni indeks sreće nije reprezentativan u ovoj analizi jer se ankete vrše samo na dva indonezijska otoka. Stoga se u ovoj analizi otočna sreća iskazuje s Indonezijom i bez nje.

Izvor: Helliwell *et al.* (2023)

Ne trebamo se udubljavati u podatke i nalaze u Tablici 1 da bismo zaključili da otočne države imaju znatno viši indeks sreće od država na kontinentima. To vrijedi za uzorak s Indonezijom i bez nje. Bez Indonezije, stanovnici otočnih država u prosjeku su za 9,71 % sretniji od onih na kopnu što je podatak koji će društveni istraživači prihvatiti kao neupitnu pojavu. Takav zaključak potvrđuju i podatci na Slici 2; razlika između razine sreće otočnog stanovništva i stanovništva kontinenta u razdoblju 2005. – 2022. stalna je u korist otoka.

⁴ 2022 World Population by Country, <https://worldpopulationreview.com/>.

Slika 2. Indeks sreće u razdoblju 2005. – 2022.

Izvor: WHR, različita godišta

OCJENJIVANJE SREĆE NA HRVATSKIM OTOCIMA

Uz istraživanja na svjetskoj razini i onim nacionalnim sve češće se pokušava odrediti i razina sreće brojnih užih društvenih skupina ili stanovnika regija i subregija unutar nekog nacionalnog teritorija. Takvih nastojanja ima i u Hrvatskoj. Ocjenjivana je studentska sreća u desetogodišnjem razdoblju (Filipić, 2011), razina sreće građana Osijeka (Freimann, 2012), sreća knjižničara znanstvenih knjižnica u Hrvatskoj (Filipić, 2021) itd. Istraživački projekti te vrste zasad se ne pokreću u hrvatskom sustavu znanstvenih istraživanja; riječ je o samoiniciranim i samostalnim projektima zainteresiranih pojedinaca koji se bave srećom izoliranih skupina. Na tom tragu začeto je i istraživanje sreće stanovnika hrvatskih otoka.

U veljači 2023. godine provedena je anketa u kojoj su naše otočanke i otočani iznijeli ocjene o svom osjećaju sreće i zadovoljstva životom. Samoocjenjivanje je bilo dobrovoljno, a rezultati zanimljivi, neki i iznenađujući. Otvorilo se pitanje je li naš arhipelag usporediv s ostalim arhipelazima razbacanim po svjetskim morima i oceanima ili se i ovdje potvrđuje nesološko iskustvo da otoci čine vrlo heterogene skupine koje su međusobno jedva usporedive i da je stoga svjetsko otočje, a time i sreću otočana jedva moguće generalizirati. Samo po sebi, otvorilo se i pitanje tko je sretniji, otočani ili njihovi sunarodnjaci na kopnu.

ANKETA

U ocjenjivanju indeksa sreće stanovništva hrvatskih otoka korištene su pogodnosti koje pruža internet, odnosno *online* istraživanje. Korištena je platforma SurveyMonkey,⁵ popularni alat koji korisnicima pomaže u izradi anketnog upitnika, prikupljanju podataka i kasnijoj analizi.⁶ Istraživalo se uobičajenim koracima:

- Upit za sudjelovanje u anketi i poveznica na SurveyMonkey platformu ispitanicima su slani e-porukom, u pojedinim slučajevima i običnom poštom, a korištene su i društvene mreže, sve u cilju povećanja broja odgovora. Upit je poslan na više od 300 e-adresa u dva navrata. Najviše e-adresa imali smo od pojedinaca i udruga,⁷ a brojne su e-poruke poslane općinskim i gradskim otočnim upravama, turističkim zajednicama, školama i raznim društvima.
 - Ciljana populacija koju se nastojalo istražiti bilo je stanovništvo otoka oba spola, starije od 15 godina.
 - Anketa je u potpunosti bila anonimna.
 - Anketa je bila asinkrona, nije zahtijevala „susret“ istraživača i ispitanika. Istraživači su postavili anketu na SurveyMonkey platformu, a ispitanici su ju u vremenu od 1. veljače do 28. veljače 2023. godine mogli popuniti kada im je to odgovaralo.
 - Anketa je bila individualna. Ispitanik komunicira s platformom putem jednog uređaja (računala). Jednom korišteno računalo više se nije moglo koristiti za ispunjavanje ankete.
 - Anketa je realizirana jednosmjerno. Sudionici su odgovarali na pitanja, a u najavi su im obećani konačni rezultati ankete.
 - Ispitanici su uz poziv za sudjelovanje dobili informacije o metodi, sadržaju i cilju istraživanja, a da bi ih se dodatno motiviralo, dostavljeno je i nekoliko istraživačkih radova o stanovništvu otoka te o sreći na otocima državama.
 - Obrada rezultata ankete izvršena je uz pomoć programa IBM SPSS Statistics 23.
- U trenutku zatvaranja platforma SurveyMonkey.com registrirala je 931 ispitanika.

⁵ <https://www.surveymonkey.com>.

⁶ Veliku zahvalu za postavljanje ankete na SurveyMonkey platformu autori upućuju dr. sc. Ireni Đokić iz Euro ekspertize j. d. o. o., Zagreb, <https://www.euroekspertiza.eu/>.

⁷ Zahvaljujemo Upravi za otoke Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU-a koja nam je dala na raspolaganje popis otočnih udruga.

UZORAK

Od sudionika ankete o sreći stanovnika hrvatskih otoka u veljači 2023. godine traženo je da popune jednostavni anketni upitnik s tri pitanja: (1) *Na kojem otoku živite?*, (2) *Kojeg ste spola?* i (3) *Koliko imate godina?* Na kraju je priložena Cantrilova ljestvica s molbom da se zaokruži jedan od deset brojeva, onaj koji najbliže reprezentira osobni osjećaj sreće u tom trenutku. Prema evidenciji platforme SurveyMonkey ispitanicima je za odgovor na postavljena pitanja i molbu trebalo prosječno 58 sekundi.

Popisivači stanovništva u Republici Hrvatskoj 2021. evidentirali su stalne stanovnike 50 hrvatskih otoka (DZS, 2022). Namjera je bila doprijeti do svih, što nije uspjelo, ali je anketa ipak bila dovoljno reprezentativna. Sa 38 otoka pristigao je 931 odgovor (Tablica 2), a struktura ispitanika po otocima vrlo dobro korelira sa stvarnom strukturom otočnog stanovništva (Pearsonov koeficijent $r = 0,7107$ na razini signifikantnosti od 99 %, $p = 0,000$). Reprezentativnost analizi daje činjenica da su odgovori pristigli sa 76 % naseljenih otoka na kojima živi 98,12 % ukupnog stanovništva hrvatskih otoka. Preostalih 0,88 %, njih 1065, živi na dvanaest otoka (Babac, Biševo, Koločep, Lopud, Molat, Ošljak, Premuda, Rivanj, Sušac, Sveti Andrija, Vele Srakane i Vrgada) s kojih nije pristigao ni jedan popunjeni anketni upitnik. S druge strane, anketi su se u najvećem broju odazvali stanovnici Krka, Pašmana, Dugog otoka, Ugljana i Murtera, dok se, i pored jednakih napora u animiranju, stanovnici Korčule, Paga, Raba, Vira i Brača nisu odazvali razmjerno broju svojih stanovnika.

Prosječna starost anketiranih niža je od prosječne starosti svih stanovnika otoka, ali ne dramatično. S prosječnom starosti od 43,43 godine anketirani su prosječno mlađi od stanovnika svih hrvatskih otoka, koja je u trenutku popisa stanovništva 2021. godine bila 47,16. U vremenu popisa 2021. prosječna starost stanovnika Hrvatske iznosila je 43,84 godine. Broj anketiranih i njihova prosječna starost navedeni su u Tablici 2.

U anketnom uzorku, za razliku od ukupne otočne populacije, prevladavaju žene. Posljednji redak Tablice 2 otkriva dimenzije tog odstupanja. Nešto iznad dvije trećine anketiranih su žene što je u velikom nesuglasju sa spolnom strukturom stanovništva otoka u Popisu stanovništva 2021. Tada je na hrvatskim otocima živjelo 120 437 stanovnika, 59 606 muškaraca i 60 831 žena. Otočanke i otočani brojem su bili gotovo izjednačeni, i ukupno (49,5 % : 50,5 %) i na pojedinim otocima. U Hrvatskoj je taj odnos uočljivo na strani žena (51,8 % : 48,2 %) kojih je 2021. godine bilo 141 575 više od muškaraca. Da spolna struktura anketiranih ne odražava stvarne odnose, uobičajena je pojava u anketnim istraživanjima. U ovom istraživanju osim karakteristika uzorka koje uglavnom ne dovode u pitanje signifikantnost rezultata (broj ispitanika i zastupljenost anketiranih po otocima), obuhvaćenost spolova u anketi tjera analitičare na pažljivu interpretaciju rezultata. Posebno zato što, i pored navedenog iznadprosječno većeg odaziva žena, zasebna regresijska analiza žena (anketiranih i stanovnica) i muškaraca (anketiranih i stanovnika) iskazuje pozitivnu vrlo dobru razinu korelacije (za žene $r = 0,7123$, a za muškarce $r = 0,6823$, sve za nivo signifikantnosti od 99 %, tj. $p = 0,000$).

Tablica 2. Anketirane osobe prema otoku na kojem žive, spolu i prosječnoj starosti

Otok	Anketirani			Prosječna starost stanovništva	Prosječna starost anketiranih
	Ukupno	Muškarci	Žene		
Brač	52	18	34	46,51	42,42
Cres	77	23	54	46,38	43,21
Čiovo	20	2	18	47,39	45,25
Drvenik mali	1	0	1	66,66	61,00
Drvenik veli	11	3	8	64,71	51,55
Dugi otok	71	25	46	52,83	40,24
Hvar	83	24	59	46,42	42,05
Ilovik	2	1	1	53,65	50,00
Ist	5	1	4	61,08	40,40
Iž	5	4	1	60,54	45,00
Kaprije	3	1	2	60,84	38,67
Korčula	28	11	17	45,51	42,75
Kornat	1	1	0	57,00	77,00
Krapanj	1	0	1	49,44	50,00
Krk	165	42	123	45,54	44,27
Lastovo	21	5	16	45,86	46,76
Lošinj	37	16	21	79,50	45,43
M. Srakane	1	1	0	45,38	55,00
Mljet	19	8	11	48,51	42,53
Murter	57	22	35	47,44	44,40
Olib	3	2	1	60,46	38,33
Pag	15	4	11	46,44	39,00
Pašman	71	25	46	48,09	40,65
Prvić	10	4	6	57,78	47,30
Rab	9	4	5	45,93	38,89
Rava	1	1	0	71,18	63,00
Sestrunj	1	1	0	63,44	73,00
Silba	4	2	2	55,91	44,25
Susak	4	1	3	53,01	40,75
Šipan	1	0	1	47,91	44,00
Šolta	18	7	11	54,52	50,28
Ugljan	59	17	42	49,49	38,02
Unije	5	3	2	58,82	57,60
Vir	3	1	2	50,03	30,33
Vis	42	13	29	49,22	47,17
Zlarin	6	2	4	57,68	48,67
Zverinac	1	1	0	71,91	46,00
Žirje	18	6	12	64,69	51,78
Ukupno 38	931	302	629	47,16	43,43
%	100	32,44	67,56		

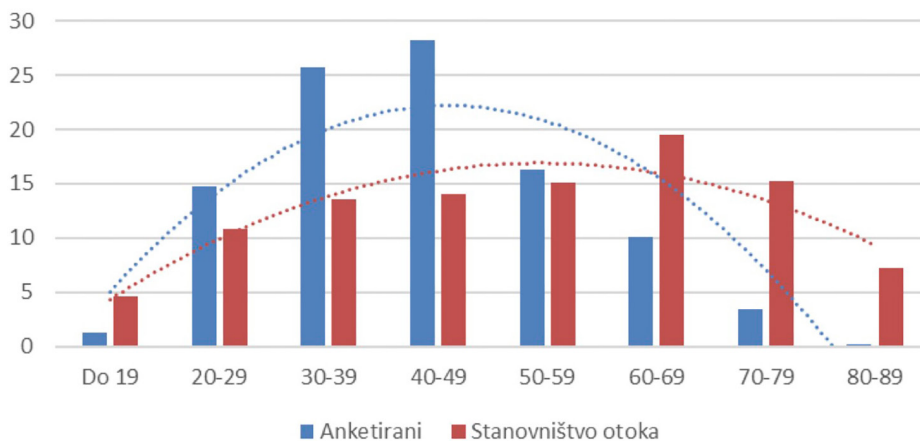
Distribucija anketiranih otočana prema životnoj dobi kontinuirana je normalna raspodjela koja nalikuje distribuciji populacije drugih regionalnih zajednica. Na Slici 3 uočljivo je da su dobne distribucije anketiranog i ukupnog stanovništva otoka slične. Razlika ipak postoji što potvrđuje i koeficijent korelacije ($r = 0,45251$) koji vezu između te dvije varijable ocjenjuje tek slabo do umjereno pozitivnom. Vrh distribucije anketiranih pomaknut je ulijevo u odnosu na vrh distribucije ukupnog stanovništva otoka. Radi se o objektivnoj poteškoći u *online* anketiranju. Stariji stanovnici istraživačima su teže dostupni bilo zato što uopće ne raspolažu računalom i nemaju registrirane e-adrese bilo zato što se pak rjeđe koriste internetom u usporedbi s mlađim stanovništvom. Anketiranje uz pomoć educiranih anketara na terenu u velikoj bi mjeri premostilo taj nesrazmjer, ali bi znatno povećalo troškove i zapravo onemogućilo ovo istraživanje. Informacije o tako pomaknutoj dobnoj strukturi anketiranih predočene su u Tablici 3 i na Slici 3.

Tablica 3. Dobna struktura anketiranih prema otoku na kojem žive

Otok	Do 19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-89	Ukupno
Brač	0	8	17	15	9	1	1	1	9
Cres	0	11	23	21	13	7	2	0	77
Čiovo	0	0	5	11	2	2	0	0	20
Drvenik mali	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Drvenik veli	0	1	1	3	2	4	0	0	11
Dugi otok	2	11	25	18	10	3	2	0	71
Hvar	2	10	18	33	12	7	1	0	83
Ilovik	0	0	0	1	1	0	0	0	2
Ist	1	1	1	1	0	0	0	1	5
Iž	0	1	2	0	1	0	1	0	5
Kaprije	0	2	0	0	1	0	0	0	3
Korčula	1	4	5	8	8	2	0	0	28
Kornat	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Krapanj	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Krk	1	25	40	48	22	24	5	0	165
Lastovo	0	4	3	6	3	4	1	0	21
Lošinj	0	5	7	11	9	3	2	0	37
Male Srakane	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Mljet	0	1	6	9	1	1	1	0	19
Murter	0	8	13	18	8	7	3	0	57
Olib	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Pag	0	2	8	2	2	1	0	0	15

Pašman	1	16	20	14	12	8	0	0	71
Prvić	0	1	2	3	1	2	1	0	10
Rab	0	2	6	0	0	0	1	0	9
Rava	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Sestrunj	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Silba	0	0	0	3	1	0	0	0	4
Susak	0	1	2	0	0	1	0	0	4
Šipan	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Šolta	0	1	5	4	3	1	4	0	18
Ugljan	3	17	10	17	11	1	0	0	59
Unije	0	0	0	1	2	1	1	0	5
Vir	0	2	1	0	0	0	0	0	3
Vis	0	0	12	12	11	7	0	0	42
Zlarin	0	0	3	0	1	2	0	0	6
Zverinac	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Žirje	1	2	3	2	3	3	4	0	18

Ukupno	12	137	239	263	152	94	32	2	931
%	1,3	14,7	25,7	28,2	16,3	10,1	3,4	0,2	100,0

Slika 3. Dobna struktura anketiranih otočana i ukupnog stanovništva na otocima (u %)

Izvor: Izračun autora

Molba upućena na kraju upitnika završni je i najvažniji dio ankete. Ispitanici su zamoljeni da zaokruže broj (ocjenu) koji u tablici najbliže predstavlja (prosječni) osjećaj njihove sreće.

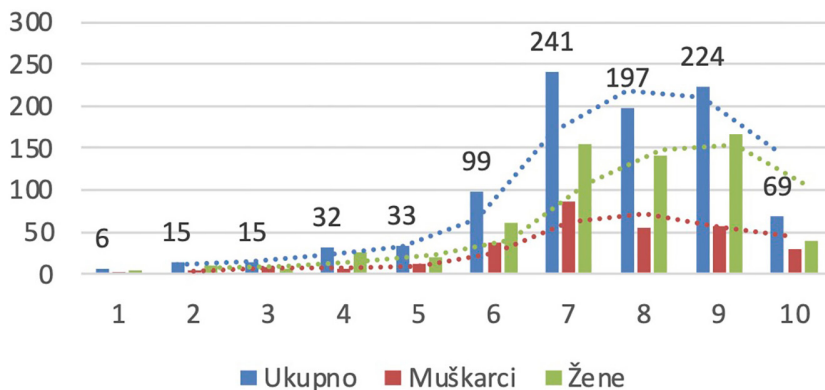
Područje (ne)sreće	Ocjena	Dojam
Tužan, depresivan, loše sam	1	Potrebna mi je pomoć.
	2	Osjećam se izgubljeno.
	3	Osjećam se kao da sam na tamnom mjestu.
Ni sretan ni tužan	4	Prolazim kroz teško vrijeme.
	5	Nemam pojma kako se osjećam.
	6	Borim se.
Sretan, odličan, super	7	Dobro sam, ali može biti i bolje.
	8	Osjećam se dobro.
	9	Osjećam se zaista dobro.
	10	Ushićen sam.

Svi ispitanici (njih 931) odgovorili su na tri početna pitanja. Jednako uredno odgovorili su i na pitanje koliko su sretni.

Tablica 4. Broj anketiranih po pojedinoj ocjeni (1 – 10) ukupno i prema spolu

Indeks sreće	Ukupno	%	Muškarci	Žene
1	6	0,6	1	5
2	15	1,6	5	10
3	15	1,6	8	7
4	32	3,4	7	25
5	33	3,5	13	20
6	99	10,6	38	61
7	241	25,9	87	154
8	197	21,2	56	141
9	224	24,1	58	166
10	69	7,4	29	40
Ukupno	931	100	302	629

Najviše anketiranih veoma je zadovoljno svojim životom. Njih 71,2 % svoj su prosječni osjećaj sreće smjestili od ocjene 7 do 9, od „dobro sam” do „osjećam se zaista dobro”. I ekstremi također vode k zaključku da je riječ o vrlo sretnoj populaciji, jedinica je tek 0,6 %, dok je desetki čak 7,4 % svih anketiranih.

Slika 4. Distribucija anketiranih otočana prema indeksu sreće

Izvor: Izračun autora

U ovom zbirnom iskazu postoje, međutim, podskupine različitih karakteristika. Riječ je o strukturi ocjena prema spolu anketiranih. Slika 4 vrlo plastično otkriva razlike. Žene su svoje zadovoljstvo životom ocijenile višim ocjenama od muškaraca. Maksimum krivulje njihovih odgovora kontinuirano od 7 do 9, dok se kod muškaraca maksimum dostiže u ocjeni sedam i potom opada. Ovdje se treba vratiti spolnoj strukturi anketiranih u kojoj je udio žena dva puta veći od muškaraca. Jasno je da veći broj žena i veće ocjene koje su iskazale vodi k višem indeksu sreće ukupno anketiranih od onog koji bi bio dosegnut da je spolna struktura anketiranih bila pola-pola. U nastavku će se, međutim, pokazati da su niže ocjene muškaraca (od žena) na hrvatskim otocima respektabilno visoke u usporedbi s indeksima sreće u Hrvatskoj i zemljama svijeta.

NALAZI

Analiza rezultata ankete uputila je na šest glavnih nalaza. *Prvi je nalaz* znakovit: indeks sreće otočanki i otočana u veljači 2023. godine bio je znatno viši od indeksa sreće stanovništva Hrvatske.

Već je rečeno da su četiri činjenice pridonijele reprezentativnosti ankete: (a) velik broj anketiranih za ovakvu vrstu istraživanja (931), (b) zastupljenost 38 od 50 otoka na kojima živi 98,12 % ukupnog otočnog stanovništva, (c) prosječna starost anketiranih nešto manja od prosječne starosti otočana ukupno i (d) kontinuirana normalna distribucija anketiranih prema životnoj dobi koja nalikuje distribuciji populacije drugih društvenih zajednica. Sve to navodi na zaključak da rezultati ankete u velikoj mjeri odražavaju razinu sreće i zadovoljstva stanovnika hrvatskih otoka.

Zaključivanje je, međutim, bilo opterećeno i nekim problemima koji se unatoč *lege artis* provedenoj analizi nisu mogli u potpunosti prevladati. Karakteristike *online* anketa su, naime, u pravilu ograničavajuće, tako da se ni ovdje ponekad nije moglo u potpunosti udovoljiti strogim analitičkim zahtjevima. Izdvojila su se dva ograničenja na koja se moglo utjecati tek manjim dijelom. Prvo se odnosi na korištenje računalima i internetom posebno starijih stanovnika, koji te vještine nisu svladali ili jednostavno nemaju potrebne uređaje.⁸ Ako su i htjeli sudjelovati u anketi, to im je u velikoj mjeri bilo uskraćeno jer je s jednog računala odgovore mogla poslati samo jedna osoba. Možemo pretpostaviti da je u takvim situacijama vlasnik (jedinog u obitelji) računala imao prednost. Drugi problem koji se u anketiranju pojavio u većoj mjeri dovodi u pitanje vjerodostojnost ankete. Riječ je o broju muškaraca i žena koji su sudjelovali u njoj. U reakcijama s otoka moglo se razaznati da su se muškarci teže odlučivali na sudjelovanje. To su im bile „gluposti“, nisu bili sigurni u anonimnost ankete, a, navodno, nije bilo ni slobodnog vremena. S druge strane, otočne udruge osnivaju i vode pretežno žene, pa su upitnici slani na adrese udruga imali manju šansu da će ih popuniti muškarci. Anketu je tako popunilo dvostruko više žena od muškaraca, što je narušilo vjerodostojnost rezultata. Pokazuje se da na najvećem broju otoka žene ocjenjuju svoju sreću indeksom višim od muškaraca što ukupni indeks sreće stanovnika hrvatskih otoka podiže na razinu višu od one koju bi dosegla da je zastupljenost muškaraca i žena u anketi bila podjednaka. Olakšavajuća je okolnost što su i niže ocjene muškaraca dovoljno visoke u usporedbi s podacima za Hrvatsku u cjelini i takve jasno izražavaju razliku u odnosu na kopno. Upozorimo, dakle, još jednom: rezultatima ankete o sreći stanovnika hrvatskih otoka treba raspolagati vrlo pažljivo, s blagom zadržkom.

Usporedimo li prosječni indeks sreće stanovnika hrvatskih otoka (7,451) s prosječnim indeksom za Hrvatsku (6,125) ili s onim za 137 zemalja svijeta (WHR, 2023) (5,540), sreća otočana iz hrvatskog kuta zavijačnosti čini se gotovo nestvarnom, višom od hrvatskog prosjeka za 21,65 %. Načas se nameće i zaključak da bi se hrvatski otoci, da imaju ingerencije države, plasirali među pet najsretnijih zemalja svijeta.⁹ Takvi zaključci, naravno, ne stoje. Da su naši otoci bili država, snašlo bi ih mnogo toga što danas Hrvatsku smješta na 48. mjesto svjetske ljestvice po indeksu sreće.

Spustimo li se, međutim, sa svjetskih visina i širina na Jadran, možemo ustvrditi da su pojedini indeksi sreće hrvatskih otoka, kada je u pitanju njihova međusobna uporedivost, itekako vjerodostojni. Za sve otoke indeksi su izračunati po istoj metodologiji i jedino što ih razlikuje jest broj anketiranih po otoku. Da bi se i taj nedostatak ankete donekle umanjio, u Tablici 5 po kriteriju broja anketiranih otoci su podijeljeni na one s kojih je poslano više od deset popunjenih anketnih upitnika i one s kojih je stiglo manje od toga.

⁸ Dumi i Žmuk (2009).

⁹ Redoslijed prvih deset prema WHR-u 2023.: Finska 7.804; Danska 7.586; Island 7.530; Izrael 7.473; Nizozemska 7.403; Švedska 7.395; Norveška 7.315; Švicarska 7.240 i Luksemburg 7.228.

Tablica 5. Indeksi sreće na hrvatskim otocima u veljači 2023. g.

Poredak prema ukupnom indeksu sreće	Poredak prema broju anketiranih	Otok	Indeks sreće ukupno	Mušarci	Žene	Broj anketiranih
(A) otoci na kojima je anketirano 10 i više stanovnika						
5	1	Čiovo	8.000	8.500	7.944	20
6	2	Šolta	8.000	8.000	8.000	18
9	3	Murter	7.930	8.000	7.886	57
10	4	Krk	7.897	7.738	7.951	165
11	5	Korčula	7.679	7.273	7.941	28
12	6	Lastovo	7.667	8.000	7.563	21
13	7	Žirje	7.611	7.667	7.583	18
14	8	Brač	7.577	7.722	7.500	52
15	9	Pag	7.533	7.500	7.545	15
16	10	Dugi otok	7.507	7.520	7.500	71
17	11	Drvenik veli	7.455	7.333	7.500	11
18	12	Pašman	7.338	7.280	7.370	71
20	13	Prvić	7.300	7.000	7.500	10
21	14	Cres	7.247	7.217	7.259	77
23	15	Ugljan	7.169	7.118	7.190	59
25	16	Mljet	7.158	6.750	7.455	19
26	17	Vis	7.024	6.846	7.103	42
31	18	Hvar	6.940	6.708	7.034	83
32	19	Lošinj	6.892	6.875	6.905	37
(B) otoci na kojima je anketirano manje od 10 stanovnika						
1	1	Rava	9.000	9.000		1
2	2	Zverinac	9.000	9.000		1
3	3	Kaprije	8.667	7.000	9.500	3
4	4	Iž	8.400	9.000	6.000	5
6	5	Unije	8.000	7.667	8.500	5
6	6	Male Srakane	8.000	8.000		1
19	7	Olib	7.333	7.000	8.000	3
22	8	Rab	7.200		7.000	9
24	9	Zlarin	7.167	7.000	7.250	6

27	10	Ist	7.000	6.000	7.250	5
28	11	Krapanj	7.000		7.000	1
29	12	Sestrunj	7.000	7.000		1
30	13	Šipan	7.000		7.000	1
33	14	Susak	6.750	6.000	7.000	4
34	15	Silba	6.250	5.500	7.000	4
35	16	Vir	5.667	3.000	7.000	3
36	17	Ilovik	5.500	9.000	2.000	2
37	18	Kornat	5.000	5.000		1
38	19	Drvenik mali	2.000		2.000	1
Otoci ukupno			7.451	7.368	7.491	931
Hrvatska 2023*			6.125			1.000

Napomena: *<https://worldhappiness.report/ed/2023/>

Čini se nepotrebnim obrazlagati očigledne podatke iz Tablice 5. Stoga tek o sretnima i manje sretnima. Šolta, Čiovo i Murter s indeksima 8 predvode listu otoka koji imaju deset i više popunjenih anketa. Na začelju su Hvar i Lošinj s indeksima ispod 7. U skupini otoka s malim brojem poslanih odgovora nalazimo samo pojedince, ekstreme. Rava i Zverinac s indeksom 9 i jedan stanovnik Drvenika malog koji je svoju (ne)sreću ocijenio indeksom 2.

Drugi nalaz odgovorio je na pitanje Što otočane čini sretnijima od stanovnika hrvatskog kopna?

Prema WHR-u, indeks sreće na nacionalnom se makroplanu objašnjava uz pomoć šest faktora. U obzir se uzima (a) koliki je BDP, (b) koliko je doživljenje zdravog života, (c) postoji li socijalna podrška, (d) može li se slobodno odabrati što će se raditi sa svojim životom, (e) kako stoje stvari s velikodušnošću i (f) kakav je doživljaj korupcije u društvu.¹⁰ U osnovi, riječ je o tri vrste kapitala: (1) financijskom (ad. a), (2) ljudskom (ad. b) i (3) socijalnom kapitalu (ad. c + d + e + f). Do informacija o šest komponenti dolazi se bilo iz statistika Svjetske banke, Svjetske zdravstvene organizacije bilo iz Gallupove svjetske ankete. Analizira li se tih šest faktora na primjeru Hrvatske, mnogo toga u vezi s hrvatskom srećom postaje jasnije.

¹⁰ Društvena podrška identificira se odgovorom na pitanje: „Ako ste u problemu, imate li rodbine ili prijatelja koji vam mogu pomoći neovisno da li ih trebate ili ne?“ Sloboda životnog izbora provjerava se odgovorom na pitanje: „Jeste li zadovoljni ili nezadovoljni svojom slobodom izbora što da činite sa svojim životom?“ Velikodušnost se provjerava odgovorom na pitanje: „Jeste li u posljednjih nekoliko mjeseci donirali novac u dobrotvorne svrhe?“ Percepcija korupcije mjeri se nacionalnim prosjekom odgovora na dva pitanja: „Je li korupcija raširena u javnom sektoru?“ i „Je li korupcija raširena u poslovnoj sferi?“ Ankete na svjetskoj razini provodi Gallup World Poll.

Tablica 6. Rangovi indeksa sreće i šest faktora koji ju objašnjavaju (prosjek 2007. – 2020.) prema WHR-u

Država	Indeks sreće	Financijski kapital	Ljudski kapital	Socijalni kapital				
		BDP**	Očekivanje zdravog života***	Društvena podrška*	Sloboda izbora*	Velikodušnost*	Percepcija korupcije*	Socijalni kapital ukupno
Hrvatska	60	44	36	91	104	92	121	102
Države bivše Jugoslavije****	67	60	42	75	91	67	104	84
Obuhvat zemalja	136	137	136	138	137	135	132	136

Izvori: *GWP ; **World Bank; ***WHO

****Aritmetička sredina rangova ukupno i pojedinih faktora sedam država nastalih nakon raspada Jugoslavije.

Napomena: U ovom pregledu analizira se razdoblje od 14 godina i obuhvat zemalja na prosječno 136. Razlog je uvođenje u analizu faktora koji objašnjavaju indeks sreće, a koji nisu bili dostupni za duže razdoblje niti za svih 156 zemalja.

Prema indeksu sreće Hrvatska se u razdoblju od 14 godina prosječno nalazila na 60. mjestu među 136 zemalja svijeta za koje su podatci dostupni, što ju na izdvojenoj ljestvici država bivše Jugoslavije svrstava na treće mjesto, iza Slovenije (42) i Kosova (58), a ispred Crne Gore (73), Srbije (77), BiH (78) i Sjeverne Makedonije (89). Istovremeno, prosjek je zemalja bivše Jugoslavije 67 i smješta se točno na polovini od ukupno analiziranih zemalja.

Volimo misliti (a turistima i tvrdimo) da smo „zemlja puna života” i „raj na zemlji”. Ako je tome tako, zašto Hrvatska nije bolje plasirana? Odgovor daju podatci u stupcima faktora koji objašnjavaju sreću. Prema BDP-u (44) i očekivanju doživljenja zdravog života (36), Hrvatska je među analiziranim zemljama svijeta sasvim dobro plasirana, znatno bolje od prosjeka zemalja bivše države. Ako znamo da su standard i zdravlje stanovništva visoko korelirani s ljudskom srećom, zašto se ti dobri pokazatelji značajnije (povoljnije) ne odražavaju na položaj Hrvatske na ljestvici svjetske sreće? Hrvatski indeks sreće ruše faktori koji su u gornjoj tablici navedeni u stupcima socijalnog kapitala. Prema društvenoj podršci, velikodušnosti i slobodi izbora što učiniti sa svojim životom najlošiji smo u regionalnom okruženju. Prema percepciji korupcije na mizernom smo 121. mjestu redoslijeda analizirane 132 zemlje. Ukratko, kada je u pitanju ono narodno „u se, na se i ...”, sasvim smo dobri. Kada je pak u pitanju zajednica, nemamo se čime podičiti!

Iz svega iznesenog o indeksima sreće hrvatskih otoka jasno je da nam za usporedbu otoka s Hrvatskom nedostaju kvalitetne informacije koje bismo imali kad bismo i otocanima postavili četiri pitanja koja karakteriziraju socijalni kapital. Zbog nedostatka sredstava ovog puta to nije napravljeno. Stoga ćemo u objašnjenju (velike) razlike u

visini indeksa sreće otočana i građana Hrvatske dijelom morati poći analitičkim precizacijama i iskoristiti nalaze postojećih studija hrvatskih otoka i razgovore s nekolicinom otočanki koje smo pitali kako objašnjavaju toliko žena u uzorku i iznenađuju li ih neki rezultati dobiveni po otocima.

Razina razvijenosti. U Hrvatskoj se već godinama službeno izračunava indeks razvijenosti općina i gradova. Prvi indeks računat za razdoblje 2014. – 2016. pomalo je zastario. Noviji, onaj s početka 2024. godine, ponudio je nove međuodnose, ali se redosljed općina/gradova od najrazvijenijih do najmanje razvijenih u osam godina nije značajnije promijenio. Indeks razvijenosti jest „kompozitni pokazatelj koji se računa kao prilagođeni prosjek standardiziranih vrijednosti društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti u određenom razdoblju.”¹¹ U izračun indeksa ulaze: prosječni dohodak po stanovniku, prosječni izvorni prihodi po stanovniku, prosječna stopa nezaposlenosti, opće kretanje stanovništva, stupanj obrazovanosti stanovništva i indeks starenja. Interpretiramo li ga nešto slobodnije, indeks razvijenosti usporediv je s pokazateljima financijskog i ljudskog kapitala iz WHR analize.

Indeks razvijenosti za razdoblje 2014. – 2016.¹² izračunat je za svih 556 općina i gradova u Hrvatskoj. Od tog broja njih 252 ima vrijednost indeksa veći od prosjeka. O otocima se administrativno brine 59 jedinica lokalne samouprave, odnosno 18 gradova i 41 općina, od kojih je 51 u cijelosti na otoku, a njih osam ima središte na kopnu. Čak 50 jedinica lokalne samouprave imalo je indeks razvijenosti veći od hrvatskog prosjeka (iznad 100). Tek jedna općina, Sućuraj na otoku Hvaru, imala je indeks razvijenosti 95,711. Redosljed otočnih jedinica lokalne samouprave prema vrijednostima indeksa u 2024. nije donio promjene.¹³ Općina Sućuraj i dalje je ispodprosječna, a Kukljica, Selca, Vela Luka i Šolta smjestili su se na samom prosjeku. Iako se izračunu indeksa razvijenosti mogu uputiti ozbiljne metodološke primjedbe, ovaj, sad već stalni redosljed ipak u dobroj mjeri objašnjava zašto se indeks sreće otočana izdiže nad prosječnim indeksom sreće u Hrvatskoj.

Stanovništvo. U proteklih dvadeset godina u Hrvatskoj su provedena tri popisa stanovništva, 2001., 2011. i 2021. godine. U tom je vremenu broj stanovnika Hrvatske smanjen za 12,75 %. Istodobno, broj stanovnika hrvatskih otoka, onih koji tamo stalno žive i onih fiktivnih, popisanih kao otočani, smanjio se za 0,99 % (Filipić, 2023). Uz pretpostavku da ovih drugih ima relativno malo, pogotovo na malim otocima, postavlja se pitanje što zadržava otočane u njihovu zavičaju? Zadovoljstvo životom, subjektivna dobrobit, obiteljska dobrobit, kvaliteta života? Sreća?

¹¹ Uredba o indeksu razvijenosti (NN 131/2017).

¹² Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 132/17. od 27. prosinca 2017.).

¹³ NN 3/2024 (5. siječnja 2024.), Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti.

Percepcija korupcije. Ovaj je faktor potrebno zasebno promotriti jer je u proteklih dvadesetak godina najviše pridonio lošim rezultatima u mjerenju sreće u Hrvatskoj.¹⁴ Vidjeli smo, Hrvatska je 121. od 132 zemlje u svijetu. Viša mjesta u redosljedu zauzimaju zemlje koje se uspješnije bore protiv korupcije. Korupcija se percipira u odnosu na njezinu raširenost u javnom sektoru i poslovnoj sferi. Po logici stvari korupcije ima tamo gdje postoji javni sektor i poslovno okruženje. Nažalost, a sudeći prema indeksu sreće, radosti i zadovoljstva u Hrvatskoj ima tek u tragovima. Čini se, međutim, da je na hrvatskim otocima materijalna podloga korupcije manja nego na kopnu. Iako ni tu stvari ne idu nabolje, riječ je o manje zapošljavanja preko reda ili manje promjena prostornog plana u korist i za račun nositelja gradske/općinske vlasti koji je stao na stranu nekog investitora. Nažalost, anketa o sreći nije obuhvatila percepciju korupcije, pa se zaključci ne mogu potkrijepiti mjerljivim stavovima otočanki i otočana. Konzultiraju li se, međutim, otočni razvojni programi u kojima je relevantan broj dionika navodio i rangirao probleme i slabosti svojih otočnih sredina i nije navodio korupciju,¹⁵ čini se da niska razina korupcije dodatno podiže indeks sreće stanovnika hrvatskih otoka. To potvrđuju i spomenuti razgovori sa zainteresiranim otočankama.

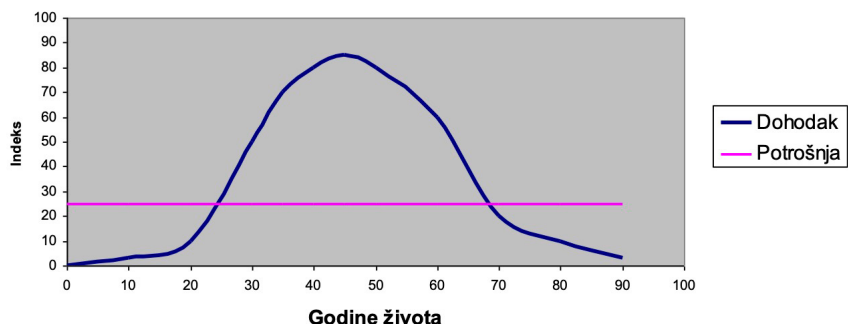
Negativne eksternalije države. Iako je razvijen u ekonomskoj teoriji i praksi, pojam eksternalija primjenjiv je i na prirodne i društvene procese, pa i na usporedbu sreće stanovništva hrvatskih otoka i stanovništva na kopnu. Negativne eksternalije možemo interpretirati kao društvene troškove koji nastaju štetnim djelovanjem države, koja ih prevladuje na stanovništvo. U najširem smislu povezuju se s ugrožavanjem biološkog i socioekonomskog okruženja ljudi i umanjnjem njihova zadovoljstva životom. Promatrano (ne samo) iz kuta otočne zavičajnosti nedovoljno učinkovita država ne uspijeva smanjiti administraciju, birokratski mentalitet zauzima važno mjesto u narušenoj moralnoj matrici, a mito i korupcija postaju supstitut kvalitete i kritičkog pristupa. Posljedice su razorne. Odlazak mladih ljudi iz zemlje, rast dohodovne nejednakosti, ugrožavanje zdravlja, smanjivanje sigurnosti, onečišćenje okoliša i, možda najvažnije, erozija demokracije. Pridodamo li i nekritički utjecaj medija, dolazimo do okvira nižih indeksa sreće. S obzirom na geografsku odvojenost i insulariziranost može se pretpostaviti da su otoci u dobroj mjeri, dijelom zbog mentaliteta, ali najviše zbog izoliranosti, ostali po strani većine negativnih eksternalija države. Ponovimo, međutim: mnogo toga negativnog umanjilo bi sreću otočnog stanovništva da su otoci izdvojeni u posebnu jurisdikciju u kojoj bi imali ključne državne prerogative.

Možda najvažnija razlika koja indeks sreće otočana izdiže iznad prosjeka Hrvatske jest **otočna filozofija življenja** utkana u mediteranski ambijent i način života koji donosi unutarnji mir i zadovoljstvo (Filipić, 1995). Možemo početi od uvažavanja tuđih iskustava što je baština mediteranskog mentaliteta i dugih stoljeća otočne egzistencije.

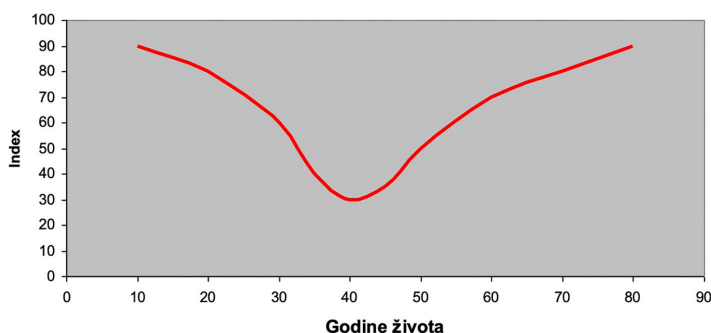
¹⁴ Frey *et al.* (2022), Frey *et al.* (2024), Budak i Škrinjarić (2024).

¹⁵ Vidi Otočne planove u Planovima razvoja obalno-otočnih županija za razdoblje 2022. – 2027.

Funkcija životnog ciklusa (Ando, Modigliani)

Slika 5. Standardna funkcija dohotka i potrošnje u životnom vijeku

Slika 6. Standardna funkcija sreće u životnom vijeku

Otočani će pomoć primiti, ali će ju nastojati pretvoriti u vlastitu proizvodno-uslužnu snagu. Otočani su, nadalje, oduvijek imali mediteransku mudrost; prije nego skočiš, promisli. Iako infrastrukturne, gospodarske i političke mreže bačene s kopna na otoke, a posebno otočni turizam nagrizaaju te vrijednosti, na otocima se još uvijek u dobroj mjeri ostvaruje sklad nature i kulture. Živi se s prirodom, a more se koristi na svaki mogući način. Parolu „biti održiv“ Mediteran je prvi razumio. Tragovi insularnog gospodarstva još se mogu naći na hrvatskim otocima. Mogu se sažeti u nekoliko riječi: ponudi ono što imaš i vjeruj u pozitivan ishod. Specifično ironiziranje otočana, škrtih bodula, lako može zavarati i biti protumačeno kao zavist, ljubomora. Tomu je tako samo na površini. Ako malo zagrebemo, vidjet ćemo da uspjeti na hrvatskim otocima znači vjerovati i imati podršku. Mogli bismo zaključiti: kada ljudi putuju na hrvatske otoke, nose u rukama. Kada s otoka putuju na kopno, nose u srcu.

Treći nalaz govori o sreći otočanki i otočana prema životnoj dobi. U ekonomskoj je teoriji poznato da funkcija stjecanja dohotka u životnom vijeku ima svoj maksimum u kasnim tridesetim i četrdesetim godinama života (Ando i Modigliani, 1963). Riječ je o životnom dobu u kojem se stječe najviše dohotka iz kojeg se porezima i doprinosima „otplaćuje dug“ zajednici nastao u djetinjstvu i obrazovanju, ali i prikupljaju sredstva za ispla-

tu mirovina i socijalnih davanja u kasnijoj dobi. Stjecanje dohotka prikazano je na Slici 5.

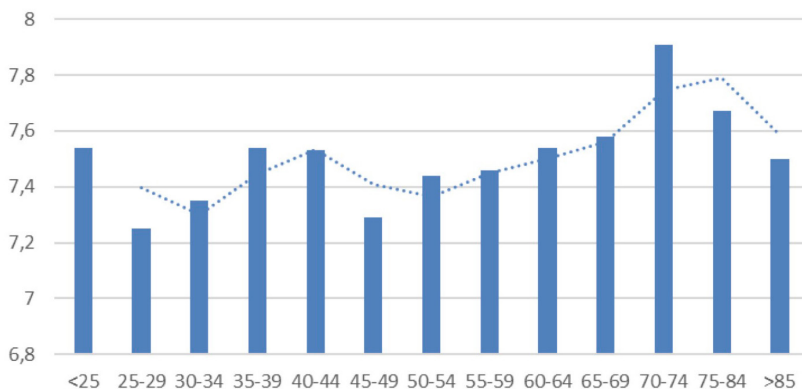
Nasuprot tomu, standardna funkcija sreće u životnom vijeku (u kojoj dominira dohodak kao izvor sreće) inverzna je funkciji dohotka. Ona je u obliku slova *U*, konveksna prema osi *x*, s minimumom u četrdesetim godinama života. Prikazana je na Slici 6.

Funkcija sreće otočana starih od 35 do 70 godina sukladna je standardnoj teorijskoj funkciji životnog zadovoljstva.¹⁶ Ona je stiješnjenija jer analizira relativno homogenu skupinu, ali u potpunosti svojim oblikom zaslužuje mjesto u udžbenicima teorije sreće. Krivulja upisana u Sliku 7 priča o tome zanimljivu priču.

Nakon mladenačkog ushita i vremena prijateljstva u kojem sve odnekud neupitno dolazi (od roditelja, smatra se, iako to baš i nije posve točno jer dobar dio veselja u dobi do 25 godina dolazi iz okruženja, zajednice, u školovanju, sportu...), suočavamo se s ozbiljnim pitanjima vlastite egzistencije. Tražimo posao, uključujemo se u tržište rada, propitkujemo (nadamo se ne prekasno) vlastiti obrazovni izbor i put, tražimo potencijalnog partnera, po mogućnosti bračnog, sve to odjednom, a još jučer smo se o malo čemu brinuli. U razdoblju od 25 do 30 godina starosti indeks sreće nam se smanjuje, naša generacija ulazi u problematični segment krivulje sreće. Oporavak se najavljuje u sljedećem petogodištu, pa do kraja tridesetih dosižemo razinu sreće iz mladosti. Prva je kriza završena, ali mir ne traje dugo. Iskrsavaju novi problemi bitno različiti od prethodnih, a zajednički im je nazivnik dohodak. Borimo se za bolje plaćena radna mjesta, brinemo se o uvijek upitnom opstanku poduzeća koje smo možda osnovali. Stigla su i djeca, imaju različite i svakako skuplje zahtjeve od svojih roditelja, poželjno bi bilo imati vlastiti stan (drugi imaju i vikendice!), ako treba, imamo dva posla ili odrađujemo prekovremene sate i to više ne izaziva podsmijeh, možda razmišljamo i o redefiniranju svog bračnog statusa. Indeks još jednom propada i krivulja sreće ulazi u svoju ekonomsku fazu. Potom dolaze pedesete, sve se pomalo stabilizira, djeca zasnivaju svoja (odvojena) domaćinstva, više dohotka ostaje za vlastitu potrošnju i darove unucima. Najprije sporo, a potom brzo, indeks sreće uspinje nam se prema (tako bar očekujemo) mirnoj, ugodnoj starosti. Ne zadugo; priznali to ili ne, sve češće nam se roje misli o neizbježnoj budućnosti, dodatno potaknute ponekom bolesti. Sve češće smo u čekaonici doma zdravlja iako s medicinske točke gledišta za to često i nema valjanog razloga. U fazi smo opadajuće krivulje sreće koju bi se moglo nazvati zdravstvenom. Krug otočne sreće polako se zatvara.

Korisno je napomenuti da su do prije dvadeset, najviše trideset godina krivulje sreće izgledale fizionomijski isto, ali su imale pomak ulijevo za otprilike pet godina. Od tada se, međutim, mnogo toga promijenilo. Danas se mladi kasnije uključuju u tržište rada, duže traže sigurnost u roditeljskom domu. Usto, prosječna se starost populacije povećala (u Hrvatskoj u posljednjih 30 godina za gotovo deset godina). Pridodamo li tome da je otočno stanovništvo u prosjeku više od tri godine starije od prosjeka Hrvatske (47,16 prema 43,84), eto nam dovoljno elemenata za razumijevanje Slike 7.

¹⁶ Brojni su tekstovi u *U*-krivulji životnog zadovoljstva. Jedan od najnovijih je Blanchflower (2020).

Slika 7. Indeksi sreće u životnom ciklusu otočana 2023. godine

Napomena: Liniju trenda čine pomični prosjeci za pomak od dva razdoblja

Izvor: Izračun autora

Četvrti nalaz nastavlja se na treći i tiče se međunarodne usporedbe sreće prema životnoj dobi. U najnovijem Svjetskom izvještaju o sreći iz 2024. godine, koji donosi podatke za razdoblje od 2021. do 2023., osim uobičajenih informacija o indeksima sreće u državama svijeta prvi su put objavljeni podatci o indeksima sreće u životnom vijeku. U 143 države prikupljeni su podatci o indeksima sreće četiriju dobnih skupina: prve ispod trideset godina, druge od trideset do četrdeset i četiri godine, treće od četrdeset i pet do šezdeset godina i konačno četvrte, iznad šezdeset godina. Izvještaj iz 2024. nam je tako pružio prigodu da podatke o razini sreće stanovnika hrvatskih otoka presložimo u usporedive dobne skupine i usporedimo ih sa svjetskim. Usporedbe navedene u Tablici 7 mogle bi zainteresirati ne samo znanstvenike i stručnjake nego i ukupnu javnost.

Tablica 7. Indeksi sreće u životnom vijeku – međunarodne usporedbe

	Ukupno	Ispod 30	30 - 44	45 - 60	Iznad 60	30/60
Svijet (n = 143)	5.573	5.867	5.476	5.337	5.294	1.108
Otočne države (n = 20)	6.195	6.347	6.104	6.073	6.126	1.036
Europa (n = 38)	6.437	6.835	6.564	6.191	6.156	1.110
Europska unija (n = 27)	6.606	6.,888	6.710	6.534	6.348	1.085
Ex YU (n = 7)	6.087	6.,921	6.265	5.894	5.402	1.281
Hrvatska	5.942	7.116	6.198	5.851	5.137	1.385
Hrvatski otoci	7.451	7.349	7.486	7.376	7.625	0.964

Izvor: WHR (2024).* države bivše Jugoslavije i hrvatski otoci – izračun autora

Nekoliko nalaza posebno je značajno:

- a) U svim analiziranim skupinama država (osim na hrvatskim otocima) najviši indeks sreće izjavljuju mladi do 30 godina starosti.
- b) U svim su analiziranim skupinama država (osim na hrvatskim otocima) mladi do trideset godina (znatno) sretniji od starijih od šezdeset.
- c) Krivulja sreće poprima oblik slova *U* samo u slučaju otočnih država i hrvatskih otoka. Indeksi kontinentalnih država uporno opadaju kako stanovništvo stari; što stariji, to nesretniji. Ako hrvatski, a naročito strani građani to prepoznaju, u skoroj budućnosti ne bi nas smjela iznenaditi migracija stanovništva na hrvatske otoke.
- d) Krivulja sreće starijih stanovnika Hrvatske je alarmantna. Najmlađi su sretniji od najstarijih čak 38,5 %. Uz poznate nejednakosti (nejednako distribuiran dohodak, spolna nejednakost, regionalne nejednakosti, nejednakosti na relaciji selo – grad itd.) poput svojevrstne rezultante evo nam i izrazite nejednakosti u distribuciji sreće. Dok je hrvatska populacija do trideset godina na izvrsnom 14. mjestu među 143 zemlje svijeta, starenje stanovnicima Hrvatske na svjetskoj razini donosi iznadprosječnu nesreću. U skupini od 30 do 44 godine zauzimamo 47., u onoj do 60 godina 59. mjesto, a u skupini iznad 60 godina 80. smo na svijetu. Prema tom pokazatelju daleko su sretniji u Sloveniji (32), na Kosovu (39) i u Srbiji (54). Čak se i najstariji stanovnici Bosne i Hercegovine izjašnjavaju sretnijima (78. su na ljestvici) od svojih vršnjaka u Hrvatskoj. Četvrti nalaz, dakle, pojačava sve ono što je već detaljno izneseno o sreći hrvatskih otočana u trećem.

Peti nalaz tiče se sreće muškaraca i žena. U Tablici 5 navedeni su indeksi sreće muškaraca i žena na svim anketiranim hrvatskim otocima. Sažetak je u Tablici 8 u kojoj se lako vidi najvažniji rezultat ankete: otočanke su sretnije od otočana!

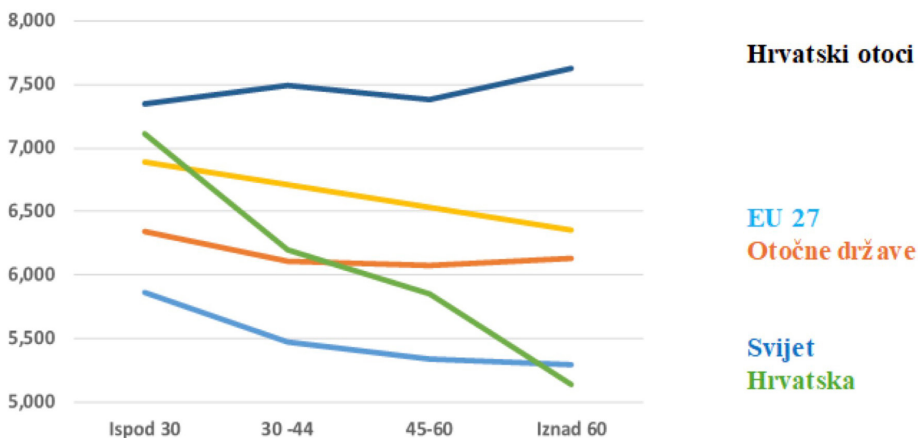
Tablica 8. Broj anketiranih i prosječni indeks sreće u veljači 2023. godine

	Ukupno	Muškarci	Žene
Broj anketiranih	931	302	629
Indeks sreće otoci 2023.	7.451	7.368	7.491
Indeks sreće Hrvatska 2023.*	6.125		

*WHR objavljuje ukupni indeks sreće za države bez spolne strukture

Izvor: WHR i izračuni autora

Od 38 anketiranih otoka na njih dvadeset viši indeks sreće iskazuju žene, na osam otoka sretniji su muškarci, na jednom je otoku sreća muškaraca i žena podjednaka, a na devet otoka nije bilo moguće identificirati sreću po spolovima jer su anketom obuhvaćene ili samo žene ili samo muškarci.

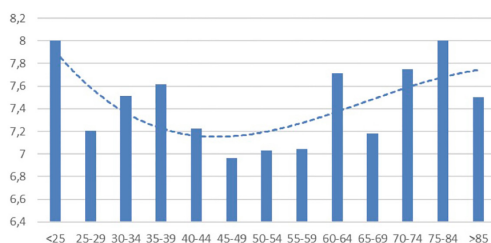
Slika 8. Indeksi sreće u životnom vijeku – međunarodna usporedba

Izvor: WHR (2024) i izračun autora

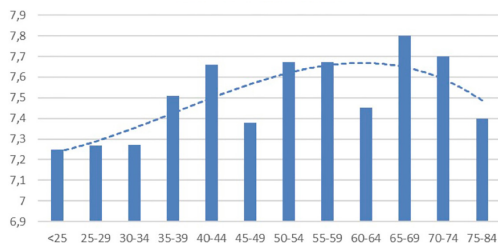
Od otoka na kojima je broj anketiranih bio veći od deset, a na kojima su muškarci sretniji, najveća razlika u indeksu evidentirana je na Čiovu: muškarci imaju indeks 8,500, žene 7,944, pa je razlika 0,556, odnosno 7,0 %. Na drugoj su strani otoci gdje su se žene izjasnile sretnijima. Najveća razlika u korist žena je na Mljetu (žene 7,455, muškarci 6,750, razlika 0,705 ili 9,46 %) i Korčuli (žene 7,941, muškarci 7,273, razlika 0,668 ili 8,4 %).

U trećem nalazu opisana je krivulja sreće ispitanika koja je otkrila tri faze u životnom vijeku ukupno anketiranih. Analiza po spolovima u životnom vijeku nudi nove interesantne zaključke. Slike 9 i 10 vrlo su inspirativne.

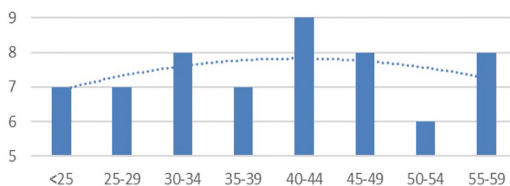
Linije trenda indeksa sreće muškaraca i žena potpuno su inverzne (oprečne, suprotnog predznaka). Muškarci su u cjelokupnom životnom vijeku (dok ne dosegnu 65 godina) hranitelji obitelji, bore se za dohodak, što im umanjuje kvalitetu života. To je naročito izraženo u razdoblju od četrdesete do šezdesete godine života. Krivulja im je otvorena prema gore, konveksna prema osi X. Prije tog razdoblja manje sreće, u mladosti, i onda još jednom u starosti indeks sreće raste. A žene? Njihovi indeksi sreće jednako kao i kod muškaraca, ali inverzno, korespondiraju s patrijarhalnim obrascem uloge majke i domaćice. U ranim su godinama smirene, u očekivanju, postupno preuzimaju „tri kantuna kuće“, zadovoljne su, sve sretnije. Na kraju, sreća im se, što zbog zdravlja što zbog skrbi za bližnje, smanjuje. Reklo bi se, ništa iznenađujuće kada su u pitanju životni obrasci malih sredina. Ipak, nešto vrijedi istaknuti: metodologija mjerenja razine sreće posve je primjenjiva u otkrivanju različitih socioekonomskih karakteristika stanovništva.

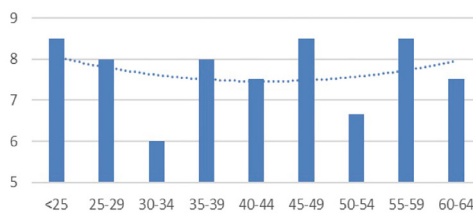
Slika 9. Indeksi sreće u životnom ciklusu otočana u veljači 2023.

Slika 10. Indeksi sreće u životnom ciklusu otočanki u veljači 2023.

Slika 11. Indeksi sreće u životnom ciklusu Korčulana u veljači 2023.

Slika 12. Indeksi sreće u životnom ciklusu Korčulanki u veljači 2023.

Napomena: Linije trenda polinomi su drugog reda

Izvor: Izračuni autora

Kretanja tih krivulja ne opisuju, međutim, sreću u životnom vijeku na svim otocima. Našao se i izuzetak – otok Korčula – kojem treba posvetiti dužnu pažnju. To je jedini otok na kojem krivulja sreće muškaraca i žena raste i pada potpuno suprotno od ostalih otoka. Krivulje sreće muškaraca nalik su ženskima, a trend ženske sreće nalikuje onom muškaraca s ostalih otoka.

Tradicionalni obrazac življenja prepoznat na ostalim otocima na Korčuli je bio i ostao nešto drugačiji. Muškarci su se otiskivali na more, a nerazvijenu poljoprivredu uglavnom prepuštali ženama. More su tukli ponekad i više godina, a žene su prehranjivale obitelj i udovoljavale egzistencijalnoj, ali i društvenoj obvezi rada na zemlji. Takav je obrazac više ili manje očit i na drugim otocima, ali na Korčuli je više nego drugdje bila sramota imati zapušteno zemljište. Još jedan važan razlog tjerao je žene da preuzmu brigu o egzistenciji obitelji: muževi su u pravilu ranije umirali (stradavali na moru). Iako je na površini funkcionirao patrijarhat, u korčulanskoj svakodnevnici i donošenju za obitelj važnih odluka itekako se osjećao utjecaj Korčulanki. Na izuzetnoj Korčuli bilo je, a i danas ima još zanimljivih posebnosti: (a) na Korčuli, više nego na drugim otocima, mnogi parovi žive zajedno, baš kao bračni parovi, ali iz samo njima poznatih razloga ne odlučuju se stati pred oltar. Slijedi (b), postotno najviše neudanih

žena u Hrvatskoj je na Korčuli, konkretno u općini Smokvica. I c) daleko najveći udio izvanbračne djece od svih otoka upravo je na Korčuli (Mirošević i Mrđen, 2020). Valja se prisjetiti i da je na otoku bilo prihvatljivo, pa i uobičajeno ispratiti budućeg muža na more i dočekati ga s (njegovim) djetetom u naručju, što je on objeručke prihvaćao. Stoga ne treba iznenaditi da od pet jedinica lokalne samouprave na otoku tri imaju (grado)načelnicu, a samo dvije (grado)načelnika.¹⁷ Ta bi objašnjenja, naravno, trebalo provjeriti dodatnim demografskim i sociološkim istraživanjima korčulanske zajednice. Dok se ona ne obave, ostanimo pri dobivenim nalazima: indeks sreće u životnom vijeku Korčulana i Korčulanke ima značajno različite karakteristike od onih uočenih na ostalim hrvatskim otocima. Uslijedi li nakon prvog istraživanja otočne sreće u nas i drugo i treće, taj će zaključak, unatoč metodološkim iznenađenjima kao što je nerazmjer žena i muškaraca u uzorku i sl., po svoj prilici ostati isti, ali će biti bolje utemeljen.

Šesti nalaz govori o razlikama indeksa sreće po otočnim skupinama. Statistička građa temeljena na otoku kao statističkoj jedinici omogućava razvrstavanje na otočne skupine. Od mogućih kriterija razvrstavanja ovdje su korištena tri: (1) nodalno-funkcionalni, (2) kriterij udaljenosti od kopna i (3) kriterij veličine otoka prema broju stanovnika.

U znanstvenoj i stručnoj literaturi najčešće je korištena regionalizacija koja hrvatske otoke svrstava u pet skupina: zapadnoistarsku, kvarnersku, sjevernodalmatinsku, srednjodalmatinsku i južnodalmatinsku (Rubić, 1952). Riječ je, prema Faričiću (2012), o podjeli koja uzima u obzir administrativni kriterij, nodalno-funkcionalnu regionalizaciju, a ima smisla i s prirodno-geografskog i povijesno-geografskog aspekta. Od navedenih otočnih skupina zapadnoistarska nema naseljenih otoka te nije predmet ove analize.

Prema članku 9. Zakona o otocima (NN, 116/2018) otoci se razvrstavaju prema udaljenosti od kopna. Zakon razlikuje četiri otočne skupine: (1) pučinski, (2) kanalski, (3) priobalni i (4) premošteni otoci. U premoštene otoke Zakon svrstava i poluotok Pelješac koji nije bio uvršten u ovo anketno istraživanje. Usput budi rečeno, zakonodavac je ovdje bio široke ruke. Uz podjelu prema udaljenosti Zakon navodi sedam skupina otoka prema pripadnosti obalno-otočnoj županiji, 46 otoka sa specifičnim položajem kojih ima u gotovo svakoj županiji i tri skupine prema razvijenosti: nerazvijeni, manje razvijeni i razvijeni otoci. Usto je ustrojeno i otočno prioritarno područje koje obuhvaća pučinske otoke, otoke sa specifičnim položajem i nerazvijene otoke.

Otoci nisu mogli izbjeći ni podjelu na velike, srednje i male. Uzimajući u obzir da mali otoci gube svoje ostarjele stanovnike i ne dobivaju nove, a desetak velikih ih dobiva, ovdje se stoga velikim otocima smatraju svi koji imaju više od 4000 stanovnika, a srednjim oni koji imaju od 500 do 4000 stanovnika. Mali su otoci oni s manje od 500 stanovnika, uz napomenu da se na sve više njih stalno stanovništvo, ono koje je tamo i zimi, mjeri dvoznamenkastim brojem.¹⁸

¹⁷ <https://gradonačelnik.hr/>.

¹⁸ Podjele na velike, srednje i male otoke navedene su i raspravljene u poglavlju o hrvatskim otocima.

Tablica 9. Otočne skupine i otoci prema sudjelovanju u anketi o sreći

Otočna skupina	Otoci u sastavu skupine	Otoci koji nisu uključeni u anketu	% neuključenog stanovništva
Nodalno-funkcionalna regionalizacija			
Kvarnerska otočna skupina	Cres, Ilovik, Krk, Male Srakane, Lošinj, Rab, Susak, Unije i Vele Srakane (9)	Male Srakane (1)	0,01
Sjevernodalmatinska otočna skupina	Babac, Dugi otok, Ist, Iž, Molat, Olib, Ošljak, Pag, Pašman, Premuda, Rava, Rivanj, Sestrunj, Silba, Ugljan, Vir, Vrgada, Zverinac, Kaprije, Kornati, Krapanj, Murter, Prvić, Zlarin i Žirje (25)	Babac, Molat, Ošljak, Premuda, Rivanj i Vrgada (6)	1,80
Srednjedalmatinska otočna skupina	Biševo, Brač, Čiovo, Drvenik mali, Drvenik veliki, Hvar, Sveti Andrija, Šolta i Vis (9)	Biševo i Sveti Andrija (2)	0,07
Južnodalmatinska otočna skupina	Koločep, Korčula, Lastovo, Lopud, Mljet, Sušac i Šipan (7)	Koločep, Lopud i Sušac (3)	2,93
Otočne skupine prema udaljenosti od kopna (Zakon o otocima, članak 9.)			
Pučinski otoci ukupno	Unije, Vele Srakane, Male Srakane, Susak, Premuda, Ist, Molat, Dugi otok, Ilovik, Kornat, Žirje, Biševo, Sušac, Sveti Andrija, Vis, Lastovo (16)	Vele Srakane, Premuda, Molat, Biševo, Sušac i Sveti Andrija (6)	4,30
Kanalski otoci ukupno	Cres, Lošinj, Silba, Olib, Sestrunj, Zverinac, Rivanj, Iž, Rava, Kaprije, Hvar, Korčula i Mljet (13)	Rivanj (1)	0,06
Priobalni otoci ukupno	Rab, Ugljan, Ošljak, Pašman, Babac, Vrgada, Prvić, Zlarin, Krapanj, Drvenik mali Drvenik veli Šolta, Brač, Šipan, Lopud i Koločep (16)	Ošljak, Babac, Vrgada, Lopud i Koločep (5)	2,16
Premošteni otoci ukupno	Krk, Pag, Vir, Murter i Čiovo (5)		0,00
Otočne skupine prema broju stanovnika			
Veliki otoci > 4000 stanovnika	Krk, Korčula, Brač, Hvar, Pag, Rab, Lošinj, Ugljan, Čiovo i Murter (10)	(0)	0,00
Srednji otoci od 500 do 4000	Vis, Vir, Pašman, Cres, Šolta, Dugi otok, Mljet, Lastovo i Iž (9)	(0)	0,00
Mali otoci < 500 stanovnika	Drvenik mali, Drvenik veli, Ilovik, Ist, Kaprije, Kornat, Krapanj, Male Srakane, Olib, Prvić, Rava, Sestrunj, Silba, Susak, Šipan, Unije, Zlarin, Zverinac, Žirje, Babac, Biševo, Koločep, Lopud, Molat, V. Srakane, Ošljak, Premuda, Rivanj, Sušac, Sv. Andrija i Vrgada (31)	Babac, Biševo, Koločep, Lopud, Molat, V. Srakane, Ošljak, Premuda, Rivanj, Sušac, Sv. Andrija i Vrgada (12)	26,17

Tablica 9 sadrži jasne informacije i ne traži dodatno objašnjenje. Tek nekoliko riječi o njezinu posljednjem stupcu. Od ukupnog stanovništva hrvatskih otoka postotak stanovnika čiji stanovnici nisu uključeni u anketu vrlo je malen. Promatrano po otocima taj postotak je relativno veći u skupini malih otoka. Promatrano apsolutno, riječ je tek o 1079 stanovnika, odnosno o 0,85 % ukupnog otočnog stanovništva. Anketom je, dakle, postignuta dovoljno velika pokrivenost što joj u cjelini osigurava visoki stupanj vjerodostojnosti.

Indeksi sreće stanovnika pojedinih hrvatskih otoka obuhvaćenih istraživanjem predočeni su u Tablici 5. U nastavku, u Tablici 10, preostalo je presložiti dobivene podatke prema pojedinim otočnim skupinama.

Tablica 10. Indeks sreće hrvatskih otočnih skupina ukupno i prema spolu

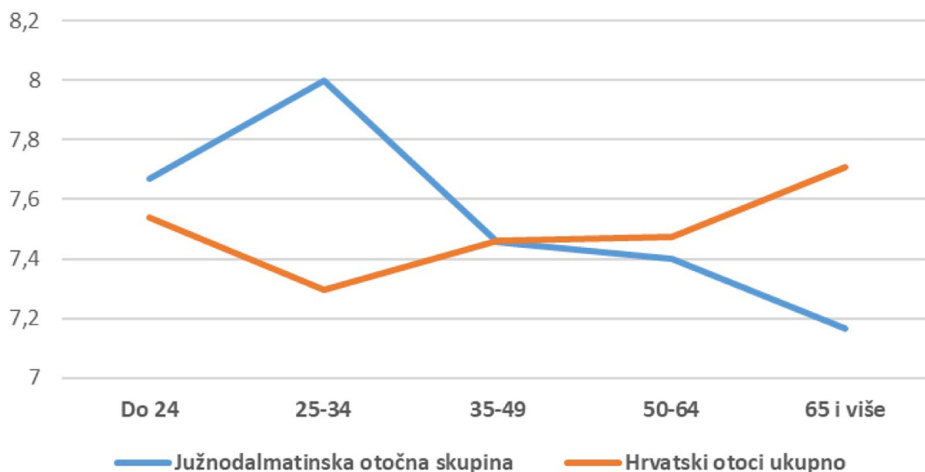
Otočne skupine	Broj anketiranih	Indeks sreće		
		Muškarci	Žene	Ukupno
<i>Nodalno-funkcionalna podjela</i>				
Kvarnerska otočna skupina	300	7.418	7.612	7.553
Sjevernodalmatinska otočna skupina	335	7.433	7.474	7.460
Srednjodalmatinska otočna skupina	227	7.224	7.306	7.282
Južnodalmatinska otočna skupina	69	7.250	7.667	7.522
<i>Podjela prema Zakonu o otocima</i>				
Pučinski otoci ukupno	170	7.368	7.363	7.365
Kanalski otoci ukupno	271	7.061	7.237	7.173
Priobalni otoci ukupno	230	7.395	7.364	7.374
Premošteni otoci ukupno	260	7.761	7.905	7.865
<i>Podjela prema broju stanovnika</i>				
Veliki otoci > 4000 stanovnika	535	7.409	7.582	7.529
Srednji otoci od 500 do 4000	327	7.333	7.375	7.361
Mali otoci < 500 stanovnika	69	7.259	7.286	7.275
Hrvatski otoci ukupno 2023.	931	7.368	7.491	7.451
Hrvatska 2023.				6.125

Indeksi sreće otočnih skupina otkrivaju nekoliko zanimljivih odnosa:

- Indeksi sreće svih otočnih skupina vrlo su visoki, iznad sedam, što usporedbu s nacionalnom ili svjetskom okolinom, osim konstatacije da su otočni indeksi superiorni, čini suvišnom. Ostaje, međutim, važan aspekt komparativne analize indeksa među otocima i njihovim skupinama koja je vjerodostojna jer je provedena istom metodologijom.
- U nodalno-funkcionalnoj podjeli otočnih skupina indeks sreće opada od sjevera prema jugu da bi se u južnodalmatinskom području podigao. Tom južnom porastu pridonijele su žene, dok za muškarce vrijedi ona „Što južnije, to tužnije.”
- U podjeli s obzirom na udaljenost od kopna možemo izuzeti pučinske otoke čiji stanovnici, udaljeni od gužvi, na miru žive svoju kvantitativno prepoznatu sreću. Na ostalim otocima (ukupno i po spolovima) vrijedi da su manje sretni što su više udaljeni od obale. U ovoj su podjeli otočnih skupina i premošteni otoci s najvišim indeksom sreće među svim skupinama prema bilo kojem kriteriju podjele.
- Na većim otocima žive najsretniji muškarci i žene. Na srednjim su otocima manje sretni, a na malima još manje.
- Uglavnom, ima manje i više sretnih otočana. Koliko god nalaz bio trivijalan, lako je uočiti da su i oni najmanje sretni sretniji od ljudi na kopnu.

Slika 13. Indeksi sreće u životnom ciklusu otočana južnodalmatinske otočne skupine i hrvatskih otoka ukupno

Izvor: Izračun autora

Tablica 11. Indeks sreće hrvatskih otočnih skupina u životnom vijeku

Otočne skupine	Indeks sreće u životnom vijeku (godine)				
	Do 24	25 – 34	35 – 49	50 – 64	65 i više
<i>Nodalno-funkcionalna podjela</i>					
Kvarnerska otočna skupina	7.600	7.180	7.488	7.843	7.960
Sjevernodalmatinska otočna skupina	7.893	7.284	7.621	7.293	7.250
Srednjodalmatinska otočna skupina	5.667	7.297	7.261	7.273	8.143
Južnodalmatinska otočna skupina	7.667	8.000	7.455	7.400	7.167
<i>Podjela prema Zakonu o otocima</i>					
Pučinski otoci ukupno	7.571	7.417	7.373	7.286	7.333
Kanalski otoci ukupno	7.231	7.037	7.102	7.344	7.500
Priobalni otoci ukupno	7.450	7.463	7.404	7.132	7.643
Premošteni otoci ukupno	8.000	7.315	7.941	8.051	8.353
<i>Podjela prema broju stanovnika</i>					
Veliki otoci > 4000 stanovnika	7.419	7.161	7.609	7.557	8.333
Srednji otoci od 500 do 4000	7.684	7.342	7.201	7.600	7.385
Mali otoci < 500 stanovnika	8.000	8.231	7.474	6.652	7.000
Hrvatski otoci ukupno	7.538	7.298	7.461	7.474	7.708

Sreća u životnom vijeku ispitanika prema pojedinim otočnim skupinama u potpunosti potvrđuje stavove iznesene u trećem nalazu. Iz Tablice 11 može se iščitati da indeksi sreće otočnih skupina čine konveksne krivulje u odnosu na os x (životnu dob). Prosjek indeksa sreće na razini svih otoka čini konveksnu krivulju prikazanu na slici 10. Krivulja sugerira da se mladi i stari otočani osjećaju znatno sretnijima od onih anketiranih u starosnoj grupi od 30 do 65 godina. Drugim riječima, radno sposobno stanovništvo manje je sretno od uzdržavanih dobnih skupina. Otoci, međutim, čine sve samo ne homogeni arhipelag, pa se i ovdje uočava izuzetak. Sreća južnodalmatinske otočne skupine u životnom vijeku u potpunosti je inverzna krivulji sreće svih ostalih otočnih skupina, i to u svakom razdoblju života otočana. To se očituje na Slici 13 – krivulja te otočne skupine konkavna je prema osi x. Razlog tome u različitosti je otoka Korčule u odnosu na gotovo sve otoke, a o kojoj je bilo više rečeno u nalazu broj 3. Budući da Korčula ima visok udio u južnodalmatinskoj otočnoj skupini, ispada da je na tim otocima radno sposobno stanovništvo sretnije od mladih i starih.

UKRATKO, UMJESTO ZAKLJUČKA

Indeks sreće mjeri se u društvenom i ekonomskom okruženju koje nesumnjivo utječe na individualni osjećaj sreće. Ovdje izneseni kvantitativni rezultati istraživanja sreće naših otočana, dopunjeni s nešto kvalitativnih ocjena, to svakako potvrđuju. Treba, međutim, reći da bi za potpuniju i precizniju ekonomsku sociološku, pa i psihološku analizu trebalo odrediti i spomenutih šest faktora i tri vrste kapitala i tako upotpunjene rezultate proslijediti dobro odmjerenom multidisciplinarnom timu. Dok se to ne učini, rezultate prve ankete o otopnoj sreći u nas prepuštamo otočanima i svima koji s kopna prosuđuju o otocima. Neke će razloge i objašnjenja prihvatiti, neke možda odbiti, ali pročitaju li sva poglavlja nanizana u ovoj knjizi, neće biti druge nego zaključiti da su otočani unatoč migracijama, deinsularizaciji, kopnenoj razvojnoj politici i ugroženoj otopnosti pronašli način da budu iznadprosječno sretni.

LITERATURA

Ando, A. i Modigliani, F., 1963, „The Life Cycle Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Tests”, *American Economic Review*, 53(1), 55–84.

A/RES/65/309, 2011, *Happiness: Towards a holistic approach to development*, UN General Assembly (19 July 2011), <https://digitallibrary.un.org/record/715187?v=pdf>.

Blanchflower, D. G., 2020, „Is happiness U-shaped everywhere? Age and subjective well-being in 145 countries”, *Journal of Population Economics*, 34, 575–624.

Budak, J. i Škrinjarić, B., 2024, „Korupcija i povjerenje u institucije u Hrvatskoj prije i poslije ulaska u Europsku uniju”, *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 24(1), 147–182. <https://doi.org/10.31297/hkju.24.1.1>.

Cantril, H., 1965, *Sample human concerns*, New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

Državni zavod za statistiku, 2022, *Konačni rezultati Popisa stanovništva kućanstava i stanova 2021.*, Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, Zagreb, https://podaci.dzs.hr/media/rqybclnx/popis_2021-stanovnistvo_po_naseljima.xlsx

Dumi, K. i Žmuk, B., 2009, „Karakteristike korisnika interneta u Hrvatskoj i reprezentativnost internetskih anketa”, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 7(2), 115–140.

Faričić, J., 2012, *Geografija sjevernodalmatinskih otoka*, Zagreb: Školska knjiga.

Filipić, P., 2011, *Stanuje li sreća na Ekonomskom fakultetu u Splitu – Indeks sreće studenata i zaposlenika Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Splitu u vremenu od 2002. do 2011. godine*, Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu.

Filipić, P., 2021, „Indeks sreće školskih knjižničara(ki) Republike Hrvatske u proljeće 2009. i 2021. godine”, *Zbornik radova*, 33, 192–222. Proljetna škola stručnih suradnika knjižničara, Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.

Filipić, P., 2023, „Elementi za priču o demografiji stanovništva hrvatskih otoka”, https://www.researchgate.net/publication/370130591_Filipic_P_2023_Elementi_za_pricu_o_demografiji_stanovnistva_hrvatskih_otoka_str_6_Tablice_1-9.

Filipić, P., 1995, „Mediterranskih „Deset zapovjedi” za Hrvatsko 21. stoljeće”, u Mijačika, D., ured., *Mediterranski koncept gospodarskog razvitka Hrvatske*, Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu i Županijska komora Split.

Freimann, A., 2012, *Progres društva vođen subjektivnim blagostanjem: indeks sreće građana*, doktorska disertacija, Osijek: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Osijeku.

Frey, B., Škrinjarić, B. i Budak, J., 2022, „Perceptions of Corruption and Informality among Businesspeople”, *The South East European Journal of Economics and Business*, 17(2), 49–66.

Frey, B., Škrinjarić, B. i Budak, J., 2024, Private sector perspective on corruption and informality: a comparative analysis of Serbia and Croatia, Post-Communist Economies, 36(4), 506–526, <https://doi.org/10.1080/14631377.2024.2306424>.

Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. i De Neve, J.-E., ured., 2021, *World Happiness Report 2023*, New York: Sustainable Development Solutions Network, <https://worldhappiness.report/ed/2023/>.

Mirošević, L. i Mrđen, S., 2020, „Izvanbrač na rađanja na hrvatskim otocima: posebnost otoka Korčule”, *Studia ethnologica Croatica*, 32(1), <https://doi.org/10.17234/SEC.32.11>.

Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 132/17. od 27. 12. 2017.).

Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 3/24 od 5. 1. 2024.).

OECD, 2013, *Guidelines on measuring subjective well-being*. Paris: OECD, [http://www.oecd.org/statistics/Guidelines on Measuring Subjective Well-being.pdf](http://www.oecd.org/statistics/Guidelines_on_Measuring_Subjective_Well-being.pdf).

Rubić, I., 1952, *Naši otoci na Jadranu*, Split: Izdanje Odbora za proslavu desetgodišnjice Mornarice.

Starc, N., 1992, „Otoci, regije i razvojna politika”, *Društvena istraživanja* 1(1), 115–126.

Uredba o indeksu razvijenosti (NN131/2017).

US Census Bureau (2023) *World Population by Country*, <https://worldpopulationreview.com/>.

Zakon o otocima (NN 116/2018).

Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 123/17).

2022 *World Population by Country*, <https://worldpopulationreview.com/>.